"สถาปัตยกรรมกับระบบทีม"

เด่น วาสิกศิริ

ความต้องการทางสังคมในด้านสถาปัตยกรรมทุกวันนี้สลับซับซ้อนและลึกซึ้งเกินกว่าที่บุคคลคนเดียวจะสามารถตอบสนองได้ การดำเนินงานในแต่ละโครงการจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการแขนงต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรม ดังนั้นแล้วจึงเห็นว่าบทความดังต่อไปนี้ ซึ่งเกี่ยวกับการบริหารงานเป็นทีม คงจะเป็นที่น่าสนใจต่อบุคคลในวงการวิชาชีพต่าง ๆ รวมทั้งนิสิตนักศึกษา อาจารย์ และสามัญชนผู้ต้องการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สามารถเป็นดัชนีแห่งความเจริญของมนุษยชาติ

บุคคลในทีม

จุดสำคัญในการปฏิบัติงานเป็นทีมนั้นจะต้องเริ่มที่การคัดเลือกสรรหาบุคคลที่ทรงคุณวุฒิและมีอัธยาศัยใจกว้าง เพื่อนำมาพัฒนาให้เข้ากับระบบทีมและฝึกให้เล่นเกม ๆ เดียวกันได้ การที่จะให้งานทีมมีประสิทธิภาพนั้นแต่ละบุคคลในทีมควรมีลักษณะดังนี้.–

๑. สามารถรับรู้ แปร และถ่ายทอดข้อความ

๒. มีมานะอดทนต่อความคิดเห็นอื่น ๆ

๓. รู้จักให้เกียรติและเห็นใจคนอื่น

๔. สามารถคบหาสมาคมและสังสรรค์กับคนอื่น ๆ

๕. มีความสามารถและความชำนาญในหน้าที่การงาน

๖. ให้ความเชื่อมั่นในด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ

๗. มีน้ำใจเผื่อแผ่

บุคคลที่มีความเป็นตัวของตัวเองมาก และไม่เคยประสบกับการทำงานเป็นทีมอาจมีปัญหาในการร่วมทีม บุคคลประเภทนี้อาจใช้เวลานานถึงสองปีในการฝึกตัวเพื่อที่จะให้ทำงานเข้ากับระบบทีมได้ทั้งนี้คงเนื่องมาจากการที่ไม่ยอมรับระบบทีมในขั้นที่เริ่มทำงานใหม่ๆ เพราะเกรงว่าจะจำกัดความสามารถและความก้าวหน้าของตนในทางสร้างสรรค์ ซึ่งก็มีความเป็นจริงอยู่บ้างแต่หากมองอีกแง่แล้วทุกคนที่ต้องการความก้าวหน้าก็จะได้รับความก้าวหน้าในเมื่อมีผู้สนับสนุนและส่งเสริม ผู้สนับสนุนนั้นก็คือบุคคลร่วมทีมนั่นเอง และในขณะเดียวกันความก้าวหน้าของหน่วยทีมก็ต้องอาศัยบุคคลที่มีความเป็นตัวของตัวเองอยู่บ้าง ดังนั้นแทนที่จะเป็นการขัดแย้งก็ควรเป็นการส่งเสริมซึ่งกันและกันให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทีมสถาบัตยกรรมก็เปรียบเสมือนสร้อยไข่มุก มุกแต่ละเม็ดจะเป็นตัวของตัวเองซึ่งสามารถแยกออกจากเม็ดอื่น ๆ ได้ แต่ในขณะเดียวกันมุกทุกเม็ดก็ต้องร่วมกันเป็นสร้อยอันมีเอกภาพทางความงาม

บุคคลในทีมจะต้องรู้จักโต้เถียงกันและก็ต้องรู้จักปรองดองกันภายหลัง ความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันนั้นย่อมไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ แต่ผลของการขัดแย้งนั้นมักทำให้แต่ละคนมีความคิดคล่องแคล่วว่องไวขึ้น เพราะความคิดเห็นของคน ๆ หนึ่งย่อมทำให้อีกคนหนึ่งมีปฏิกิริยาและกระทบต่อออกไปเป็นลูกโซ่ซึ่งทำให้แต่ละคนต้องพิจารณาความคิดเห็นของตนเองอย่างถี่ถ้วนขึ้น จะช่วยให้มองเห็นถึงปัญหาอันแท้จริงได้อย่างชัดเจนจากแง่ต่าง ๆ ซึ่งก็เป็นก้าวหนึ่งสู่ผลงานอันมีคุณค่า

การทำงานเป็นทีมจะต้องอาศัยผู้นำที่เข้มแข็งตามแบบประชาธิปไตย โดยให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น และในขณะเดียวกันสามารถนำลูกน้องไปตามแนวทางที่เหมาะสม ดังนั้นโครงสร้างด้านบริหารจะเป็นโครงสร้างแบบเปิด คือบุคคลในทีมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการบริหารก็มีสิทธิมีเสียงในการลงมติ เนื่องจากแต่ละคนมีความชำนาญและความสามารถ ทางด้านวิชาชีพของตน ซึ่งต่างกับรูปแบบโครงสร้างเดิมที่ขาดการประสานสัมพันธ์ และเป็นการสั่งงานจากเบื้องบนผ่านขั้นตอนตามยศตามศักดิ์ตลอดจนถึงผู้น้อย โดยผู้น้อยไม่มีส่วนในการลงมติใด ๆ ทั้งสิ้น

ดังนั้นแต่ละบุคคลในทีมตามรูปแบบโครงสร้างแบบเปิด ควรได้รับการเป็นอิสระเพื่อส่งเสริมความสร้างสรรค์ ควรมีสิทธิออกเสียงและแสดงความเห็น มีความชำนาญและความเชื่อมั่นในหน้าที่การงาน เพื่อช่วยให้งานของทีมบรรลุผลดังจุดมุ่งหมาย เพราะการปฏิบัติหน้าที่เฉพาะของแต่ละคนจะกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของคนอื่น ๆ ในทีมด้วย หน้าที่ของแต่ละคนหรือความถนัดความเชี่ยวชาญย่อมเปลี่ยนไปได้ตามกาลเวลา ดังนั้น หัวหน้าทีมจึงต้องไหวทันต่อความสามารถของแต่ละคนและในกรณีที่ตัวเองมีความรู้ไม่เพียงพอในด้านใดด้านหนึ่งก็ควรยอมรับและมอบงานด้านนั้นให้กับผู้เชี่ยวชาญไปเลย แทนที่ตัวเองจะรับเหมาหมดและนำทีมไปในทางที่ผิด หรือแทนที่จะให้ทุกคนออกความเห็นลงคะแนนเสียงหามติโดยไม่ยอมรับว่าผู้เชี่ยวชาญจะมีความรู้เหนือกว่าคนอื่นๆ ในทีม

หน่วยทีมจะต้องอาศัยบุคคล ๒ ประเภท คือ ประเภทที่มีความสามารถในด้านการสร้างสรรค์ความคิดขึ้นมาเป็นตัวกระตุ้นพลังของทีม และประเภทที่มีความสามารถในการพัฒนาความคิดให้ออกมาเป็นรูปธรรม เพราะประเภทที่มีความคิดว่องไวมักขาดมานะหรือมีความเบื่อเร็ว จึงไม่สนใจที่จะทำงานในขั้นต่อไป และต้องอาศัยประเภทที่สามารถพัฒนาความคิดไปสู่ขั้นปฏิบัติได้

ทีมอาจประกอบด้วยบุคคล ๓ รุ่น คือ รุ่นเยาว์ ที่เพิ่งจบการศึกษาและเต็มไปด้วยความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ นานาด้วยสถาปัตยกรรม และแนวความคิดที่ในบางครั้งไม่สามารถเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ บุคคลในรุ่นนี้มักให้ค่านิยมอย่างถูก ๆ ผิด ๆ ทำให้ทีมมีชีวิตชีวาได้ แต่ก็ควรได้รับการควบคุมไว้บ้าง

รุ่นอาวุโส คือรุ่นที่มีความเจียมตัวทางการปฏิบัติวิชาชีพ เป็นรุ่นที่ควบคุมรุ่นเยาว์ไม่ให้กระทำอะไรเกินเหตุเกินผล ซึ่งในขณะเดียวกันรุ่นเยาว์ก็สามารถแลกเปลี่ยนแนวความคิดใหม่ ๆ ให้ได้บ้าง อายุไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดรุ่น หากขึ้นอยู่กับการจัดเจนในวิชาชีพ นักศึกษาอาจพัฒนาตนเองในขั้นการศึกษาจนถึงขั้นอาวุโสทันทีที่ออกไปประกอบอาชีพก็ได้

รุ่นที่ ๓ คือ รุ่นเดอะ รุ่นนี้มักไม่ค่อยสนใจในการประเมินประสิทธิภาพของผลงาน อาจเป็นด้วยเหตุว่าขี้เกียจมานั่งให้ผู้ใช้อาคารบ่นถึงข้อบกพร่องให้ฟัง เพราะมัวแต่เอาใจใส่ในเรื่องรายได้มากกว่าการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรม

กรณีที่น่าวิตกคือ การที่บุคคลรุ่นเยาว์ขาดการพัฒนาให้เลื่อนไปอยู่ในขั้นอาวุโสจนนาน ๆ เข้าก็กลายเป็นรุ่นเดอะไป เพราะมีความคิดแบบตรงไปตรงมาจนผิดวิสัย และเอาใจใส่ในเรื่องรายได้มากเกินควร ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเบกทางให้บุคลากรไปสู่รุ่นเดอะ เพราะไม่ได้ประโยชน์อะไรขึ้นมาในการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรม ทางที่ดีควรคงตัวให้อยู่ในขั้นอาวุโสให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้

การเรียนการสอนสถาปัตยกรรม

วิธีที่จะคงขั้นอาวุโสไว้ได้คือการปูพื้นฐานให้กว้าง ๆ ไปตามศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อในอนาคตจะได้ศึกษาให้ลึกซึ้งและเป็นผู้เชี่ยวชาญได้หลาย ๆ ด้าน ความเชี่ยวชาญก็อาจเปลี่ยนไปได้ตามกาลเวลา จากศาสตร์หนึ่งไปยังอีกศาสตร์หนึ่ง และการที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญได้นั้นก็ประดุจการก่อพีระมิดจากพื้นฐานไปยังจุดยอด หากจุดยอดจำต้องเพิ่มความสูงขึ้นไปอีก ฐานก็จะต้องขยายกว้างขึ้นด้วย มิเช่นนั้นจะเกิดทรงที่ไม่สมดุลย์

การเรียนการสอนสถาปัตยกรรมศาสตร์ ตามบางสถาบันยังเน้นในด้านผลงานและการแสดงงานอยู่ แต่โดยทั่วไปแล้วในยุคปัจจุบัน ทั้งนักศึกษาและอาจารย์จะให้ความสำคัญต่อขั้นการทำงานและกระบวนการ โดยเน้นในด้านบริการลูกค้าและผู้ใช้ อีกทั้งจะให้เกียรติบุคคลผู้อื่นที่มิได้เป็นสถาปนิก ดังเช่นนักปฏิรูปสังคม และนักจิตวิทยาทางที่ว่างและสภาพแวดล้อม ฯลฯ มากขึ้น ความ

ตื่นตัวในแนวโน้มอันนี้จะสะท้อนออกมาให้เห็นได้ ในตัวผลงานสถาปัตยกรรม ของวันข้างหน้า ซึ่งสถาปนิกจะต้องอาศัยนักวิชาการทางด้านพฤติกรรมมนุษย์มากขึ้น ด้วยเหตุว่าจะต้องรู้จักระแวงถึงความต้องการของมนุษย์และคุณค่าทางสังคมพร้อมทั้งการสร้างกายภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสภาพการณ์จะต้องอาศัยวิทยาการอันก้าวหน้า ดังนั้นจะต้องร่วมงานกับวิทยากรฝ่ายเทคนิค และโดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญทางด้านระบบการก่อสร้างอีกด้วย

ในบรรดาสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษาก็มีจำนวนนักศึกษา หลักสูตร และองค์ประกอบ หรือโครงสร้างของสถาบันที่เห็นกันได้ชัด ส่วนที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาที่แก้ไม่ตกก็คือข้อขัดแย้ง ๗ ประการ ซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสีย

(๑) นักศึกษาควรได้รับการศึกษาในแนวที่พัฒนาความสามารถทางปัญญาด้วยการใช้เหตุใช้ผลโดยอาศัยสหวิทยาการ หรือ ควรได้รับการศึกษาในรูปแบบที่พัฒนาความสามารถทางด้านปฏิบัติดังคล้ายระบบอาชีวศึกษา ที่จบออกไปแล้วสามารถทำมาหากินได้อย่างเห็นผล

ข้อเสียก็มีว่านักศึกษาที่มัวแต่ขึ้นอยู่กับการใช้เหตุใช้ผลอาจมีปัญหาในทางปฏิบัติ อาจคิดมากจนสับสนและไม่กล้าตัดสินใจ เพราะเกรงว่าเมื่อตัดสินใจแล้วจะผิดหรือจะไม่ดีพอ ส่วนการปฏิบัติโดยไร้ปัญญานั้น ถึงแม้ว่าจะได้ผลออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจนแต่คุณภาพก็ย่อมด้อย

ทั้งนี้ ความสามารถของนักศึกษาแต่ละคนย่อมต่างกัน แต่ก็ยังต้องการความสมดุลย์ทางปัญญากับทางปฏิบัติอยู่ ดังนั้นจะกำหนดแนวทางใดแนวทางหนึ่งคงจะเป็นไปไม่ได้

(๒) นักศึกษาควรได้รับการศึกษาตัวต่อตัวจากอาจารย์ผู้เดียว เพื่อรับการถ่ายทอดสายความรู้ หรือ ควรได้รับการศึกษาจากอาจารย์หลาย ๆ ฝ่าย ในประการแรกนักศึกษาจะได้รับความรู้และปรัชญาจากบุคคลผู้เดียว ซึ่งอาจเป็นวงแคบในลักษณะที่ไม่ยอมรับความเห็นของผู้อื่น ส่วนประการที่สองก็อาจเป็นการได้รับเนื้อหามากมายจนนักศึกษาไม่สามารถจับประเด็นได้

ความรู้ความสามารถของอาจารย์แต่ละคนมักต่างกัน ดังนั้นการร่วมทีมจึงเป็นการยอมรับว่าแต่ละคนมีจุดอ่อน ฉะนั้นการที่จะให้ความรู้ต่อนักศึกษาก็จะต้องอาศัยการสอนเป็นทีม แต่ทั้งนี้ก็ยังคงมีปัญหาอยู่ด้วยเหตุว่า อาจารย์ที่ได้สอนมานานแล้วมักไม่ค่อยยอมเข้าร่วมสอนเป็นทีม ซึ่งการสอนเป็นทีมยังต้องอาศัยอาจารย์ที่มีปรัชญาและเป็นผู้ทรงคุณวุฒิชั้นสูงสอนด้วย อันเป็นการกระทำที่ให้นักศึกษาทราบถึงการประสานงานเป็นทีมและในขณะเดียวกันยังหัดให้เป็นตัวของตัวเองอีกด้วย

(๓) ควรสร้างบรรยายกาศที่นักศึกษาสามารถแข่งขันเปรียบเทียบงานกันเพื่อเป็นการเตรียมตัวให้เผชิญกับสภาพความเป็นจริงเมื่อออกไปทำงาน หรือ ควรสร้างบรรยากาศที่ไม่มีการชิง

ดีชิงเด่นกันแต่ให้นักศึกษาได้ทำงานแข่งกับตัวเองเพื่อพัฒนาตนในด้านวิชาชีพ โดยไม่สนใจที่จะอิจฉาผู้อื่นที่ประกอบอาชีพเดียวกัน

สมัยนี้นักศึกษาบางสถาบันไม่นิยมการแข่งขันระหว่างเพื่อนฝูงตนเอง ซึ่งก็เป็นแนวทางที่จะช่วยให้นักศึกษาแต่ละคนได้พัฒนางานให้เป็นตัวของตัวเองได้ โดยไม่ต้องเสียแรงและเสียเวลาในการชิงดีชิงเด่น แต่อีกทรรศนะหนึ่งการแข่งขันก็สามารถกระตุ้นให้นักศึกษามีความอุตสาหะและกระตือรือร้นมากขึ้นมิเช่นนั้นความสามารถก็อาจด้อยไปได้ อีกทั้งการที่จะเข้าร่วมในทีมใดทีมหนึ่ง ย่อมจะต้องมีการชิงกันเข้าด้วยเหตุว่าตำแหน่งว่างมีจำกัด แต่ภายหลังจากได้ร่วมในทีมแล้วก็ไม่ควรจะมาแข่งขันกับผู้ร่วมทีมกันเอง หากควรเป็นการร่วมมือประสานงานให้ทีมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นการศึกษาควรมีทั้งสนับสนุนให้แข่งขันบ้าง และให้เป็นตัวของตัวเองโดยไม่ต้องยุ่งกับคนอื่นบ้าง

(๔) ควรให้งานนักศึกษาในลักษณะที่เอาไปทำโดยลำพัง หรือ ในลักษณะที่ให้ร่วมทำกันเป็นกลุ่ม ในการทำงานเป็นกลุ่มนักศึกษาแต่ละคนจะต้องมีความรับผิดชอบ และเต็มใจทำงานตามหน้าที่ ๆ ได้รับมอบหมาย หากจะให้งานสัมฤทธิ์ผลและเป็นการฝึกให้นักศึกษาแต่ละคนเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านที่ตนได้รับมอบหมายด้วย อีกทั้งยังให้รู้จักถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในทีม แต่ทว่าสำหรับขั้นการศึกษาระดับปริญญาตรีนั้นควรแบ่งงานออกไปให้นักศึกษาเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือไม่

ส่วนการให้งานไปทำโดยลำพัง แต่เป็นงานที่สั่งเหมือนกันหมดสำหรับนักศึกษาทุกคนนั้นก็มีผลดีที่ว่าในขั้นการตรวจงานร่วมกัน นักศึกษาจะได้รับทราบถึงวิธีการหลาย ๆ วิธีในการแก้ปัญหาอันเดียวกัน และสามารถเปรียบเทียบผลงานของตนกับคนอื่นได้ ดังนั้นการที่จะให้งานจะต้องดูความเหมาะสมตามสถานการณ์ ระดับการศึกษาและขอบข่ายของงานแต่ละชิ้นด้วย

(๕) ควรให้ความรู้ทั่วไปต่อนักศึกษาในด้านสถาบัตยกรรม หรือ ว่า ควรจะให้เนื้อหาลึกซึ้งละเอียดอ่อนเพื่อให้นักศึกษาเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านใดด้านหนึ่ง ในทรรศนะหนึ่งนักศึกษาควรได้รับความรู้ทั่ว ๆ ไปในด้านสถาบัตยกรรมก่อน ไม่ควรจะให้เน้นไปตามแนวทางใดแนวทางหนึ่งจนกว่าจะมีความรู้ขั้นพื้นฐานพอเพียง ด้วยเหตุว่าในขั้นต้นของการศึกษา นักศึกษาควรได้รับความรู้ที่สามารถชี้ให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อม และในขั้นหลัง ๆ จึงให้ความรู้ที่ลึกละเอียด ทั้งนี้จะช่วยให้นักศึกษามองปัญหาในแนวกว้าง และยอมรับฟังแล้วเข้าใจความคิดเห็นจากหลาย ๆ ฝ่ายด้วยกัน

(๖) การศึกษาสถาบัตยกรรมศาสตร์ควรเริ่มในปีต้น ๆ ในขั้นอุดมศึกษาขณะที่นักศึกษายังมีความกระตือรือร้นในสาขาวิชาที่ได้เลือกศึกษา หรือ ควรให้นักศึกษาเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไปใน

สาขาอื่น ๆ ก่อน และจึงค่อยเริ่มเรียนสถาปัตยกรรมศาสตร์ภายหลังที่ได้รับปริญญาตรีทางอักษรศาสตร์แล้ว

ข้อเสียของประการหลังนี้คือการที่นักศึกษาจะต้องรอไปอีก ๔ ปี กว่าจะได้เริ่มเรียนในแขนงที่ได้มุ่งหมายไว้ อันจะทำให้ความสามารถด้านการสร้างสรรค์ ซึ่งอาจมีอยู่แล้วด้อยการพัฒนาไปมากส่วนตามประการแรกก็อาจเสี่ยงกับการที่นักศึกษาจะมีความเชี่ยวชาญมากเกินไป จนมองปัญหาต่าง ๆ ในแนวแคบ ๆ

นักศึกษาแต่ละคนอาจเป็นกรณีพิเศษที่ควรได้รับการพิจารณาเป็นส่วนตัวว่า ควรเริ่มเรียนในชั้นใด อาทิ เช่น นักศึกษาที่มีความสามารถทางด้านออกแบบอาจให้เริ่มเรียนเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมศาสตร์ได้เลย ในขณะที่นักศึกษาที่มีความสามารถทางด้านบริหาร หรือเทคนิคอาจให้เริ่มเรียนเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในชั้นปีสูง ๆ

(๗) หลักสูตรควรอำนวยให้นักศึกษาเลือกวิชาเรียนได้อย่างกว้างขวางเพื่อสนองความต้องการในด้านความรู้ของนักศึกษาแต่ละคน หรือ ควรเป็นหลักสูตรในรูปแบบประสมประสานวิชาต่าง ๆ ให้อยู่ในแนวทางเดียวกันหมดโดยกำหนดวิชาที่จะอยู่ในหลักสูตรให้

ในประการแรก นักศึกษาอาจเลือกวิชาเรียนอย่างเสรีเกินไปและขาดความต่อเนื่องทางวิชาการ ด้วยเหตุว่าแนวทางของแต่ละวิชาต่างกัน สำหรับประการหลังก็อาจเป็นการบังคับนักศึกษาและเป็นการจำกัดขอบเขตให้นักศึกษามากเกินไป จนไม่สามารถสนองความต้องการด้านความรู้ของแต่ละคนได้ การประสมประสานจำต้องมีอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิหลาย ๆ ด้าน ร่วมมือกันให้ความรู้ต่อนักศึกษา อาทิเช่น อาจารย์ฝ่ายวิศวกรรมโครงสร้าง ฝ่ายประมาณราคาก่อสร้าง เป็นต้น ทว่าการที่จะเชิญอาจารย์ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาให้การปรึกษาในระยะใดระยะหนึ่งของช่วงการออกแบบจะทำให้จุดประสงค์ของการประสมประสานหมดความหมาย ดังนั้นจึงต้องร่วมมือกันในทุกขั้นทุกตอน ซึ่งก็อาจมีอุปสรรคบ้าง เพราะบุคลิกของอาจารย์แต่ละคนย่อมต่างกัน และอาจไม่สามารถเข้ากันได้ อีกทั้งนักศึกษาในปัจจุบันต้องการมีสิทธิในการเลือกวิชามากขึ้นเพื่อเพิ่มความรู้ โดยเฉพาะในด้านมนุษยธรรมตามความนิยมของปัจจุบัน ประกอบกับการที่อาจารย์แต่ละคนมักนิยมสอนวิชาของตนเองโดยไม่สนใจความเป็นไปในวิชาอื่น ๆ ทั้งสิ้น

จะเห็นได้ว่าข้อขัดแย้งทั้ง ๗ ประการนี้ไม่อาจมีคำตอบที่ชัดเจนเป็นดำเป็นแดงได้ การเดินสายกลางจึงยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ข้อขัดแย้งทั้งเจ็ดที่ได้กล่าวมาแล้วคงสืบเนื่องมาจากความประสงค์ที่จะพัฒนาให้แต่ละบุคคลเป็นตัวของตัวเอง และในขณะเดียวกันพัฒนาให้แต่ละบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของทีมเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ การที่จะฝึกให้ทำงานเป็นทีมจะต้องเริ่มในขั้นการศึกษา แล้วมาพัฒนาเพิ่มเติมในการประกอบอาชีพ คนแต่ละคนมักมีความเห็นต่างกัน ถึงแม้ว่าความเห็นของทุกคนอาจจะถูกหมด แต่ในขณะเดียวกันความเห็นเหล่านั้นอาจผิดหมดได้เช่นกัน ขอยกตัวอย่าง เช่นวิศวกรด้านอุปกรณ์อาคารอาจมีความเห็นว่า โรงเรียนที่ดีควรให้มีกระจกน้อยที่สุด เพื่อประหยัดพลังงานในการปรับอากาศซึ่งความเห็นอันนี้ก็ถูกต้อง แต่ก็ย่อมผิดด้วยเหตุว่าการประหยัดพลังงานสำหรับปรับอากาศโดยวิธีนี้มักไปจำกัดการใช้แสงธรรมชาติมากเกินควร และภารโรงอาจมีความเห็นต่างกับวิศวกรคือควรใช้กระจกให้มากที่สุด เพราะสะดวกในการรักษาความสะอาดซึ่งก็ถูกอีกเช่นกันตามทรรศนะของภารโรง แต่ก็ย่อมผิดเพราะว่าคุณภาพทางด้านเสียงภายในห้องจะต่ำมาก ฯลฯ

ดังนั้นการร่วมกันทำงานเป็นทีมจะช่วยให้ปัญหาต่าง ๆ มีความกระจ่างมากขึ้น และให้นำเอาความเห็นต่าง ๆ มาพิจารณาเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียก่อนที่จะตัดสินอะไรลงไป ซึ่งในขณะเดียวกันการชี้แจงความคิดเห็นต่าง ๆ จะต้องอาศัยความเจริญก้าวหน้าทางปัญญาหรือความเข้าใจถึงปัญหาอันแท้จริงและความสามารถของแต่ละบุคคล

การวัดผลงานสถาปัตยกรรม

คนทุกคนจะมีปฏิกิริยาต่ออาคารต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลของประสบการณ์ส่วนตัว และไม่ว่าปฏิกิริยานั้นจะเป็นไปในทางบวกหรือทางลบหรือเป็นศูนย์ ย่อมแสดงถึงการประเมินผลจากผู้ที่ได้สัมผัสกับสถานการณ์ซึ่งอาจเป็นไปโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม หากปฏิกิริยาเป็นไปในทางบวกสำหรับคน ๆ หนึ่ง อาคารนี้ก็ย่อมเป็นสถาปัตยกรรมสำหรับคน ๆ นั้น

ในขั้นการศึกษา นักศึกษาควรหัดวิจารณ์และประเมินผลงานของตัวเอง เพื่อปรับปรุงความสามารถให้เจริญยิ่งขึ้น ส่วนการวัดผลนั้นขอยกตัวอย่าง เช่น ในการตัดสินการประกวดผลงาน หากรางวัลมีอยู่รางวัลเดียว การตัดสินมักไม่ค่อยมีปัญหาและส่วนมากจะเป็นไปโดยเอกฉันท์ แต่ในกรณีที่ต้องตัดสินให้รางวัลอันดับรองหลาย ๆ รางวัลด้วยกันนั้น โดยทั่วไปแล้วมักมีปัญหาดังนั้นจึงต้องอาศัยเกณฑ์ต่าง ๆ ในการวัดผล

การตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อประเมินคุณค่าของงานนั้นมิใช่ของแปลกใหม่ แต่กรรมการส่วนมากมักตัดสินโดยไร้กฎเกณฑ์ที่กรรมการทั้งคณะ (ทีม) จะเห็นพ้องด้วยและที่สามารถวัดคุณค่า

ออกมาให้ชัดเจนได้ ถึงอย่างไรก็ตามการตัดสินโดยทีมก็ยังลดโอกาสที่จะมีมติผิดพลาดออกมาได้ด้วยเหตุว่าเป็นมติของส่วนรวม ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายฝ่าย คณะกรรมการที่มีความระแวงมาก และมีกฎเกณฑ์ที่อยู่ในขั้นละเอียดลออย่อมทำให้มติมีเหตุมีผลและมีความหมายยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้กรรมการ ๒ คณะที่มีวุฒิและกฎเกณฑ์ต่างกันมากจะลงมติต่างกัน เช่นว่าหากคณะกรรมการประกอบด้วยสถาปนิกฝ่ายเดียว มติที่ออกมาก็จะต่างกับเมื่อคณะกรรมการประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายฝ่าย (สหวิทยาการ) ซึ่งในขณะเดียวกันข้อกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ก็จะไม่เหมือนกัน ดังนั้นคณะกรรมการควรมีการตกลงเรื่องกฎเกณฑ์ในการวัดคุณค่าของงานก่อนที่จะพิจารณาลงมติ ด้วยเหตุว่างานแต่ละประเภทมีลักษณะต่างกันและมีความต้องการทางประโยชน์ใช้สอยต่างกัน กฎเกณฑ์ในการวัดผลจึงต้องต่างกันด้วย เช่นว่างานประเภทออกแบบภายใน ประเภทอาคารเดี่ยว กลุ่มอาคาร มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล ฯ ล ฯ ซึ่งกฎเกณฑ์แต่ละชุดต้องมีความเหมาะสมกับงานประเภทนั้น ๆ

ข้อพิจารณาในการประเมินผลงานประเภทอาคารเดี่ยวอาจเป็นดังนี้

ประโยชน์การใช้สอย *(Function)*

๑. ได้ตั้งแนวความคิดไว้หรือไม่ (Concept) การจัดกลุ่มและลักษณะของเนื้อที่ต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมแนวความคิดที่ตั้งไว้หรือไม่

๒. ห้องและที่ว่างมีความต่อเนื่องและอำนวยความสะดวกในด้านการใช้สอยหรือไม่

๓. ได้พิจารณาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและการปรับอากาศหรือเปล่า

๔. ตัวอาคารสมเจตนาต่อจุดมุ่งหมายหรือไม่ เช่นว่าโรงเรียนให้ความสะดวกในการเรียนการสอน หรือโรงพยาบาลให้ความสะดวกในการรักษา

๕. ตัวอาคารและบริเวณรอบ ๆ อาคารเป็นผลสืบเนื่องมาจากจินตนาการอันสร้างสรรค์หรือไม่

๖. การแก้ปัญหาด้านความปลอดภัย ป้องกันภัย ด้านรักษาซ่อมแซมและกิจวัตรประจำ ฯ ได้คำนึงถึงอนาคตด้วยหรือไม่

รูปทรง *(Form)*

๗. ลักษณะรูปทรงและที่ว่างสะท้อนถึงแนวความคิดที่ตั้งไว้หรือไม่

๘. ลักษณะรูปทรงสามารถเป็นดัชนีแห่งกาลยุคโดยที่ไม่ต้องอาศัยการปรุงแต่งได้หรือไม่

๙. ถือโอกาสนำวิทยาการใหม่ ๆ มาใช้ให้เป็นผลประโยชน์ทางรูปทรงหรือเปล่า

๑๐. การประกอบรูปทรงและที่ว่างที่มีลักษณะต่าง ๆ กัน ให้ผลเป็นเอกภาพทางสถาปัตยกรรมหรือไม่

๑๑. ลักษณะรูปทรงมีเหตุมีผลหรือไม่

๑๒. ระบบโครงสร้างและระบบอุปกรณ์อาคารมีความประสานกันอย่างเป็นระเบียบหรือไม่

การประหยัด *(Economy)*

๑๓. รูปทรงมีลักษณะที่กระชับและซึ่งในขณะเดียวกันประโยชน์การใช้สอยยังมีครบทุกประการหรือไม่

๑๔. การใช้อาคารเป็นไปโดยสะดวกหรือไม่ เช่นว่า ใช้พลังงานน้อยที่สุดในการทำงานเพื่อได้ผลสำเร็จมากที่สุด โดยอาศัยประสิทธิภาพของระบบการสัญจร

๑๕. ได้พิจารณาระบบวัสดุก่อสร้างประเภทสำเร็จรูปลึกซึ้งพอสมควรเพื่อประหยัดแรงงานและเวลาในการก่อสร้างหรือไม่

๑๖. ตัวอาคารเป็นผลงานของการแก้ปัญหาที่สมดุลย์กับงบประมาณหรือไม่

๑๗. ตัวอาคารสามารถรับการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับความต้องการด้านประโยชน์การใช้สอยในอนาคตได้อย่างประหยัดหรือไม่

๑๘. จากการที่ได้จำกัดสิ่งไม่จำเป็นและจากความเรียบง่ายในการก่อสร้างแล้ว ตัวอาคารอยู่ในขั้นที่เรียกว่าได้ผลประโยชน์คุ้มกับการลงทุนได้หรือไม่

การวัดผลด้วยการให้คะแนนนั้น มีทั้งผลดีและผลเสีย นักออกแบบอาจไม่พอใจในการที่เอาตัวเลขมาตีคุณค่าของงานสร้างสรรค์ แต่มันก็สามารถชี้ให้เห็นถึงระดับคุณภาพและข้อบกพร่องเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น ในกรณีเดียวกันงานวิจิตรศิลปก็ต้องมีการตีราคาในการประมูลหรือในการขายผลงานเช่นกัน ดังนั้นการเอาตัวเลขมาตีคุณค่าของงานจึงไม่เป็นสิ่งที่น่าเกลียดชังเสมอไป

อนาคตของสถาปัตยกรรมนั้นขึ้นอยู่กับว่าประชาชนทั่วไปจะมีความตื่นตัวทางสถาปัตยกรรมพอหรือไม่ที่จะให้ความสำคัญและยอมรับว่าสถาปัตยกรรมเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ไม่ใช่สิ่งฟุ่มเฟือย อีกประการหนึ่งขึ้นอยู่กับว่าอาชีพทางสถาปัตยกรรมจะสามารถสร้างสรรค์เพื่อสนองความต้องการอันเนื่องมาจากการเพิ่มประชากรอันรวดเร็วหรือไม่

การเปลี่ยนแปลงทางสภาวะสังคมและเศรษฐกิจย่อมกระทบกระเทือนต่อผู้ประกอบวิชาชีพโดยไม่ละเว้น สถาปัตยกรรมเป็นวิชาชีพที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อประชาชนและสังคมทุกลักษณะ ดังนั้นจึงควรมาพิจารณากันอีกใหม่ว่าสถาปัตยกรรมนั้นคืออะไรและควรเป็นไปในแนวใดหากสถาปัตยกรรมจะเป็นดัชนีแห่งความเจริญของมนุษยชาติ

หมายเหตุ บทความนี้ได้คัดและเรียบเรียงมาจากหนังสือ "สถาปัตยกรรมกับระบบทีม" แปลโดย เด่น วาสิกศิริ จากหนังสือ "Architecture by Team" แต่งโดย W.W. Caudill.